

ZNAČAJ I FAKTORI PRIMENE DEČJIJH ZAŠTITNIH SISTEMA U VOZILU

SIGNIFICANCE AND FACTORS OF APPLICATION OF CHILD PROTECTION SYSTEMS IN THE VEHICLE

Anđela Stojišić, *Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad*

Oblast – SAOBRAĆAJ

Kratak sadržaj – U prvom delu rada definiše se problem saobraćajnih nezgoda dece kao učesnika. Naročito se obraća pažnja na roditeljsku percepciju o samom problemu, o poznavanju zakona o bezbednosti dece u vozilima, kao i primenu istog. U drugom delu su vršene analize efikasnosti i primene teorija zastrašivanja i model zdravstvenog merenja putem anketiranja roditelja.

Ključne reči: saobraćaj, bezbednost, ponašanje roditelja na primenu zaštitnih sistema za decu u vozilima

Abstract – The first part of the paper defines the problem of traffic accidents of children as participants. Particular attention is paid to the parents' perception of the problem itself, the knowledge of the law on child safety in vehicles, as well as its application. In the second part, analyzes of the effectiveness and application of theories of intimidation and the model of health measurement through parent surveys were performed.

Keywords: traffic, safety, behavior of parents in road safety, child protection systems in vehicle

1. UVOD

Saobraćajne nezgode dovode do povećanih smrtnih slučajeva i povreda dece u saobraćaju. Kao putnici u putničkom vozilima deca su često izložena riziku od povreda. Brojni faktori utiču na povredu deteta ili smrt, neki od njih su neprikladan izbor sigurnosnog sedišta, pogrešno mesto instalacije sigurnosnog sedišta, pogrešno mesto sedenja deteta.

U ovoj studiji su analizirani intervjui rađeni sa roditeljima dece uzrasta do osam godina. Roditelji su dali izjave o praksi korišćenja dečjih sigurnosnih sedišta, njihovo mišljenje i znanje o novom zakonu o bezbednosti dece u vozilu.

Izveštaji odgovora roditelja su analizirani metodom konstrukcija HBM. Kada su pitani koje sedište „obično“ koristi dete, izjavili su da na prednje sedište nisu smeštali decu mlađu od sedam godina.

Rezultati ove studije imaju važan značaj za prevenciju saobraćajnih nezgoda sa povredama ili smrtnim slučajevima u kojima su učesnici deca kao putnici. Neznanje roditelja za instalaciju dečijeg sigurnosnog sedišta u vozilo, takođe izlaže dete riziku od povreda.

NAPOMENA:

Ovaj rad proistekao je iz master rada čiji mentor je bio dr Dragan Jovanović, red. prof.

Iako su neki od roditelja koristili sigurnosna sedišta za decu, nisu koristili sedišta prilagođena dobi deteta, pa su i sa tim izlagali decu riziku. U daljem tekstu se predlažu metode i načini motivisanja i informisanja roditelja o ispravnim, prilagođenim detetovim godinama, korektno instaliranim sedištima.

2. ZAŠTITINI SISTEMI U VOZILU

Ovo poglavlje diskutuje: način na koji dečija sedišta rade, uticaje tokom nezgode, priključak dečjih sedišta u vozilu i dizajn dečjih sedišta.

2.1. Principi efikasnosti sigurnosnih sistema

Glani princip zaštite putnika u vozilima je da obezbedi maksimalno rastojanje u slučaju usporavanja u nezgodi, i u cilju smanjenja veličine udarne sile, koja se prenosi na putnika (Braun and Bilston, 2012). Veber (2000) je istakao, da postoje tri zasebna kontakta koja dovode do saobraćajnih nezgoda. Prvi je sudar vozila sa drugim objektom. Drugi kontakt dolazi kada putnik koji je vezan dođe u dodir sa drugom sigurnosnom zaštitom ili kada putnik koji nije vezan dođe u kontakt sa unutrašnjosti vozila, objektom ili okolinom izvan vozila [1].

Treći kontakt dolazi kada unutrašnji organi putnika dođu u dodir sa strukturom kostiju. Radi zaštite putnika od povrede, dobar sigurnosni sistem pokušava da spreči ili smanji štetu, tako što opterećuje najjače delove tela putnika koja najbolje podnose silu, a to su: karlica, ključne i grudne kosti.

Kao i pojas za odrasle dečija sigurnosna sedišta su projektovana da apsorbiraju energiju i maksimalno usporenje. Dete mora biti čvrsto vezano u sigurnosnom sedištu i sedište mora biti čvrsto pričvršćeno u vozilu. Važno je naglasiti da deca nisu manja verzija odraslih, proporcije različitih delova dečijeg tela razlikuju se od odraslih.

2.2. Vrste sigurnosnih sedišta

Za najmlađe putnike do šest meseci sigurnosna sedišta za novorođenčad su najprikladnija vrsta sedišta.

Slika 1. Kapsula za bebe sa okretanje ka nazad

Slika 2. Konvertibilno dečije sigurnosno sedište okrenuto ka nazad

Slika 3. Sigurnosno sedište okrenuto ka napred

Slika 4. Buster sedište sa pojasom za odrasle, bez spojnice na preponama

Slika 5. Kovertibilno sigurnosno sedište (novorođenče)

Slika 6. Sbuster sedište sa visokim naslonom i H-pojasom (odraslo dete)

2.3. Efikasnost dečijeg sigurnosnog sedišta

Saobraćajne nezgode sa decom mogu bit samnjene kada bi deca bila na zadnjem sedištu vozila u dečijem sigurnosnom sedištu koja odgovaraju visini, težini i anatomiji deteta. Dok postoje sigurnosni sistemi koji imaju potencijal da primetno smanje povrede i smrtnost u sudarima, postoje brojni faktori koji mogu smanjiti njihovu efikasnost kao što su neprikladno i neispravno korišćenje sigurnosnih sistema.

3. TEORIJA ZASTRAŠIVANJA

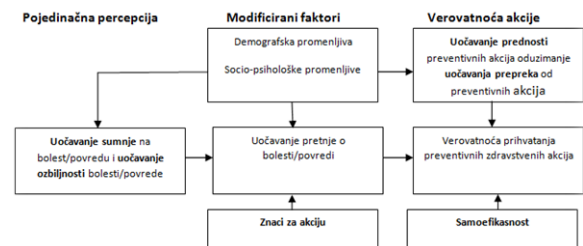
3.1. Klasnična teorija zastrašivanja

Teorija zastrašivanja dolazi iz polja kriminologije i u velikoj meri bazirana je na objašnjavanju kriminalnog ponašanja i okolnostima pod kojim su kriminalci odvraceni od kriminalnih radnji zbog uočenog rizika o shvatanju kazne.

Ova teorija ima tri glavna koncepta: sigurnost, ozbiljnost i brzina kazne. Ova teorija se nije koristila u ovoj studiji zbog toga što je osmišljena da proceni kriminano ponašanje, a ove studije su fokusirane na zdravlje i društveno ponašanje, fokusirana je uglavnom na legalne sankcije, a to za potrebe ovog istraživanja nije ključno.

2.3. Model zdravstvenog merenja

Model zdravstvenog merenja (HBM) je nastao 1950-tih i originalno je razvijen od Javnog zdravstvenog servisa SAD-a radi objašnjenja preventivnih ponašanja. HBM tvrdi da je ponašanje pojedinca bazirano na razlozima, stavovima, percepciji i verovanju koje je uticalo na ponašanje. Motivacija pojedinca da se angažuje oko ponašanja vezano za zdravlje može biti podeljeno u tri glavne komponente: percepcija pojedinca, modificirana ponašanja i verovatnoća radnje. HBM je napravljen od pet glavnih komponenti: „opaziti pretnju“, „uočiti korist“, „uočiti barijeru“, „samoeffikasnost“, i „stupanje u akciju“. Važno je istaći da je HBM fleksibilan dovoljno da se koristi za ispitivanje ponašanja promocije zdravstva u ime druge osobe, stoga percepcija roditelja se smatra više važnim, nego percepcija deteta[2].

Slika 7. U međusobnom odnosu konstrukcije HBM vodeći do verovatnoće prevencije zdravstvenih akcija[3]

4. METODOLOŠKI PRISTUP ISTRAŽIVANJA KORIŠĆENJA SIGURNOSNIH SEDIŠTA ZA DECU

Glavni objekti ovog istraživanja su:

- Ispitivanje proširenja zakona o upotrebi sigurnosnih sedišta za decu, uticaj na roditelje iz oblasti Kvinsleda na praksu korišćenja odgovarajućeg sigurnosnog sedišta
- Odrediti meru uticaja na roditelje, percepcije, barijere i ekološke faktore na izbor sigurnosnog sedišta i mesto smeštanja sedišta koristeći HBM konstrukcije

Pitanja obuhvaćena u studiji I istraživanja su:

1. Da li će primena novog zakona smanjiti proporciju smeštanja dece na prednje sedište?
2. Da li će primena novog zakona povećati uticaj korišćenja odgovarajućeg sedišta?
3. Da li će primena i upotreba novog zakona povećati upotrebu sigurnosnih sedišta?

U studiji II su zastupljena sledeća pitanja:

1. Da li je razmišljanje roditelja podložno uticaju povreda i verovatnoći da će dete biti pravilno osigurano i smešteno?
2. Da li će mišljenje roditelja na ozbiljnost povredere deteta uticati na pravilno smeštanje u sigurnosno sedište?

3. Da li mišljenje roditelja o prednostima smeštanja deteta u prikladno sigurnosno sedište ima uticaja?
4. Da li mišljenje roditelja o barijerama utiče na osiguravanje deteta u prikladno sedište i odgovarajuće mesto?
5. Da li samopouzdanje roditelja vezano za sigurnosno i prikladno odabrano sigurnosno sedište?

U studiji I se posmatralo korišćenje sigurnosnih sedišta imesto na komse sedište nalazi na području Tovombe i Rokhemptonu. Tri istraživačka pitanja i njihove hipoteze iz studije I su obrazložene u nastavku:

1. Da li će najava i sprovođenje novog zakona da smanji postavljanje dečijeg sigurnosnog sedišta na prednje sedište?
2. Da li će najava i sprovođenje novog zakona da poveća korišćenje odgovarajućeg dečijeg sedišta?
3. Da li će najava i sprovođenje novog zakona da poveća korišćenje prikladnog sedišta?

Studija II se sastoji iz intervjua roditelja u tovombi prije sprovođenja zakona (T2) ispitivanjem putem telefona nakon objave zakona (T3). Cilj Studije II je da se istraže efekti na objavu i donošenje zakona, tako što su roditeljima postavljena pitanja o vrsti sigurnosnog sedišta za troje dece do osam godina starosti.

Istraživačka pitanja i njihove hipoteze su ispitane ispod:

1. Da li je objava i sprovođenje novog zakona smanjuje proporciju okupiranosti dečijeg sedišta na prednjem sjedištu?
2. Da li je objava i sprovođenje novog zakona povećala korišćenje odgovarajuće sigurnosnog sedišta?
3. Da li je objava i sprovođenje novog zakona povećala korišćenje prikladnog sigurnosnog sedišta?
4. Da li će percepcija roditelja naosetljivost od povreda uticala na verovatnocu boljeg i prikladnije smeštanja dece usigurnosno sedište?
5. Da li će percepcija roditelja na ozbiljnost povrede uticati na verovatnoću boljeg i prikladnije smeštanja dece usigurnosno sedište?
6. Da li će percepcija roditelja na prednosti uticati na verovatnoću boljeg i prikladnije smeštanja dece usigurnosno sedište?
7. Da li će percepcija roditelja na barijere uticati na verovatnoću boljeg i prikladnijeg smeštanja dece u sigurnosno sedište?
8. Da li sposobnost roditelja utiče na verovatnoćuda boljeg i prikladnije smeštanja dece usigurnosno sedište?

Dodatak E

Koncept ispitivača

Bezbednost dece u vozilima

Dobar dan, moje ime je ___ i ja radim za Univerzitet tehnologije u Kvinslendu. Mi razgovaramo sa roditeljima čija su deca osam godina i mlađa o bezbednosti dece u vozilima. Mislimo a je mišljenje roditelja veoma bitno kada je bezbednost dece upitanju I mi bismo volili da imamo Vaše mišljenje o ovoj temi. Intervju traje 10 minuta I svi odgovori su anonimni. Ne morate da se složite I možete prstati sa odgovaranjem u bilo kom momentu. Da li želite da odgovorite na pitanja?

ZAOKRUŽI Da(nastavi) Ne(zahvali se i završi)

Da budemo sigurni da pričamo sa traženom grupom ljudi:

1. Koliko godina imaju Vaša deca koju vozite jednom sedmično? (Zahvali se I završi, ako su deca iznad 8 godina)

Godine: _____

2. Kada vozite decu, ko je obično na prednjem sedištu?

3. Da li živite u Tovombi? Da(nastavi) Ne(zahvali se i završi)

Nema tačnih i netačnih odgovora, mi samo želimo Vaše mišljenje. Možda Vam bude neprijatno sa pojedinim pitanjima, ali možete da ne odgovorite. Prije nego počnemo imate li Vi pitanja? Da li mogu da nastavim sa ispitivanjem?

Za ovu studiju smo zainteresovani za decu od 8 godina I mlađe od toga. Mogu lid a pitam za imena dece? Imena se koriste samo radi lakše konverzacije. Počnimo sa (ime)

4. Dete 1 Dete 2 Dete 3

Ime

Godine(Q1)

Da bi imali ideju koliko je (ime), možete li nam reći veličinu majice koju on/ona nosi?

5. Veličina majice

I koju vrstu sedišta koristi (ime) većinu vremena? (kartica A:pokazati)

6. Vrsta sedišta 1 2 3 4 5 6 7 8 1 2 3 4 5 6 7 8

7. Koliko često(ime) koristi drugu vrstu sigurnosnog sedišta?(odgovori od 1 do Q10)

Kartica B 1 2 3 4 5 6 7 1 2 3 4 5 6 7

8. I koja je to vrsta sedišta?

Kartica C 1 2 3 4 5 6 7 8 1 2 3 4 5 6 7 8

9. Šta se obično desi?

Kartica D 1 2 3 4 5 1 2 3 4 5

10. Gde(ime) obično sedi u autu?(ako 1, ići na Q12)

Kartica E 1 2 3 4 5 1 2 3 4 5

11. Koliko često(ime) je putovao na prednjem sedištu u poslednjih šest meseci?(ako je 1, ići na sledeće pitanje)

Kartica F 1 2 3 4 5 6 7 1 2 3 4 5 6 7

12. I kada (ime) putuje na prednjem sedištu?

Kartica G 1 2 3 4 1 2 3 4

Za sledeća pitanja ću Vam pročitati neke rečenice. Na skali do 1 do 7, gde 1 znači strogo ne slaganje I 7 strogo slaganje, koliko se vi slažete sa ovim ili ne:

Kartica H: Slaganje Dete 1 Dete 2 Dete 3

13. Vi možete da pozajmite ili kupite prikladno sig.sedište za(ime) 1 2 3 4 5 6 7 1 2 3 4 5 6 7

14. Sigurni ste da možete izabrati odgovarajuće sedište za(ime) 1 2 3 4 5 6 7 1 2 3 4 5 6 7

15. Sigurni ste da možete instalirati sedište za(ime) u vozilo prikladno 1 2 3 4 5 6 7 1 2 3 4 5 6 7

16. Sigurni ste da (ime) će biti u sig. sedištu 1 2 3 4 5

Napomena: Ako učesnik ima više od jednog deteta, ponoviti za svako dete pitanja.

Sledeća pitanja su vezana za vaše opšte mišljenje o vožnji i sudarima.

17. Kada razmišljate o svakodnevnoj vožnji, kada su Vaša deca u vozilu, koliko je verovatno da će doći do sudara? (Kartica I: VEROVATNOĆA)

1 2 3 4 5 6 7

18. Ako bi imali nezgodu sa detetom u vozilu, da li mislite da bi dete bilo povređeno?

Da Ne

19. Koliko strašno bi bili povređeni? (kartica J: POVREDE)

Ako Vam je dete smešteno u preporučeno sigurnosno sedište za njegove/njene godine, kolika je verovatnoća da će: (Kartica K: Verovatnoća)

20. Zaštitiće dete u slučaju nezgode

1 2 3 4 5 6 7 21. Zaštitiće dete od smrtu u nezgodi

1 2 3 4 5 6 7 22. Izbeće povredu

1 2 3 4 5 6 7 23. Izbeće određene povrede

1 2 3 4 5 6 7

Na skali od 1 do 7, gdje je 1 strogo nelsaganje i 7 strogo slaganje, koliko se slažete sa sledećim izjavama? (Kartica L: SLAGANJE)

24. Dečija sigurnosna sedišta su preskupa

1 2 3 4 5 6 7 25. Dečija sigurnosna sedišta su potrebna samp na dugim putovanjima

1 2 3 4 5 6 7

26. Ne može se verovati trgovcima koji preporučuju koje je sedište najsigurnije, samo da bi prodali najskuplje

1 2 3 4 5 6 7 27. Ako ne možete da uklopite tri dečija sigurnosna sedišta na zadnja sedišta automobile

1 2 3 4 5 6 7

28. Dečija sigurnosna sedišta više štite dete u slučaju saobraćajne nezgode, nego pojas za odrasle

1 2 3 4 5 6 7 29. Deca su jednako sigurna na prednje kao I na zadnjem sedištu

1 2 3 4 5 6 7

30. Po Vašem mišljenju, postoji li zakon vezan za putovanje dece u vozilima?

Da Ne (ići na Q34) Ne znam (ići na Q34)

31. Ako da, šta u zakonu piše?

32. Da li se zakon promeni u poslednjih godinu dana?

Da Ne(ići na 36) Ne znam(ići na 36)

33. Ako jeste, koje su to promene?

34. Po Vašem mišljenju, hoće li se zakon menjati u narednih godinu dana?

Da Ne(ići na 36) Ne znam(ići na 36)

35. Ako hoće, možete li nam reći koje su to promjene?

36. Kako roditelji krše zakon o sigurnosti dece u vozilima, kolika je verovatnoća da će biti zaustavljeni od strane policije?

(kartica M: VEROVATNOĆA) 1 2 3 4 5 6 7

37. Ako neko ne koristi sigurnosni pojas, kolika je verovatnoća da će biti zaustavljen od strane policije?

1 2 3 4 5 6

38. koliko često stavljate sigurnosni pojas? (Kartica N: FREKVENCIJA)

1 2 3 4 5 6 7

Poslednja grupa pitanja opšta pitanja vezana za Vas

39. Koliko imate godina: (Kartica O: GODINE)

1 2 3 4 5 6 7

40. (Zaokružite pol ispitanika) Muškarac Žena

41. Koji je naviši nivo obrazovanja koji ste dostigli? (Kartica P: OBRAZOVANJE)

1 2 3 4 5 6 7

42. Koliki su Vam prihodi posle plaćanja poreza? (Kartica Q: PRIHODI)

1 2 3 4 5 6 7

43. Koja vrsta porodice je upitanju? (Kartica R: PORODICA)

1 2 3 4

Radi kompletiranja ove studije, želimo da Vas kontaktiramo putem emaila ili pozivom u narednih 3-6 meseci za petominutnu dopunu intervjua. Ne morate se složiti sa ovim. Ako se slažete, informacije će se sačuvati. Da li je u redu da Vas opet kontaktiramo? Šta Vam više odgovara?

5. SUMIRANJE STUDIJE

Mnogi roditelji ispitani u ovoj studiji su izabrali da smeste dete na prednje sedište iz raloga što nisu uspeli da instaliraju dečije sigurnosno sedište prikladno, iako je izbor sedišta prema vrsti sedišta i godinama deteta bilo ispravno. Promene u okviru zakona su potrebne, jer su uzeta deca u obzir do osam godina. Mnogi su primetili da veličina deteta za korišćenje pojas za odrasle u vozilu, iako odgovara nije preporučljiva, bar dok dete ne napuni deset godina ili više, a zakonom je dozvoljeno sedam godina i više.

Dok su dečija buster sedišta sa visokim naslonom efektivna za smanjenje povreda deteta, nije regulisano zakonom korišćenje ovih sedišta za decu od sedam godina i više. Za ubuduće pristupanje ovom problemu trebalo bi roditeljima pružiti informacije i mogućnost da pitaju, bilo da imaju problem oko instalacije sigurnosnih sedišta ili slično, kada je u pitanju bezbednost njihovog deteta. Nivo širenja informacija putem medija, takođe može da utiče na pružanje informacija o bezbednosti dece sa sigurnosnim sedištem u vozilu, što može naročito u manjim sredinama da donese veći značaj za smanjenje saobraćajnih nezgoda sa teškim ili lakim povredama, ili smrtnim slučajevima u kome su deca kao putnici učestvovali.

6. LITERATURA

- [1] Alvvarez, J. Jason, L.A. (1993). Dnevnik iz psihologije društva 21.280-284
- [2] Anderson, R.W.G., Edwards, (2006). Rezultati istraživanja o dečijim sigurnosnim sedištima u Australiji
- [3] Becker, M.H. (1974), edukacija o zdravlju 2, 324-473
- [4] Carpenter, C.J. (2010) Zdrava komunikacija, 25(8), 661-669
- [5] Green, L.W. (2009) <http://www.enotes.com/public-health-enczclopedi/health-belief-model>.
- [6] RACQ (Kraljevski automoto klub Kvinslend). (2011). Buster sedišta: preuzeto 10 jun 2011

Kratka biografija:

Andela Stojišić rođena je u Vlaseinici 26.06.1989.god. Srednju školu »Milorad Vlačić« je završila 2008, gimnazija-opšti smjer, iste godine je upisala Saobraćaj i transport na FTN-u u Novom Sadu, na kome 2012. godine stiče zvanje diplomiranog inženjera saobraćaja. kontakt: andjela_stojisic@yahoo.com